

„Kurk Lietuvai” projektų vadovės
Ieva Namavičiūtė ir Kristina Belikova
Vilnius 2018

Rekomendacijos dėl ES klausimų integravimo į švietimo ir ugdymo programas

Šios rekomendacijos yra „Kurk Lietuvai” projekto ES klausimų integravimas į švietimo ir ugdymo programas” rezultatas. Projektas įgyvendina 17-osios LR Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytus darbus: *5.3.1. Pilietinio ir tautinio ugdymo atnaujinimas, pilietinio įgalinimo ir politinio gyventojų aktyvumo bei bendruomeniškumo stiprinimas, įtraukiant nevyriausybinės organizacijas; 5.3.2. Istorijos ir pilietiškumo ugdymo pagrindų bendrųjų programų atnaujinimas, atsižvelgiant į Lietuvos nacionalinius, taip pat ES ir užsienio politikos prioritetus, įtraukiant nevyriausybinės organizacijas.*¹

Rekomendacijos parengtos remiantis atliktomis esamos situacijos, gerųjų užsienio praktikų analizėmis, mokinių ir mokytojų apklausų rezultatais, susitikimų su ekspertais išvadomis. Rekomendacijos aptartos ir suderintos su suinteresuotomis šalimis: LR Užsienio reikalų ministerija (toliau – URM), LR Švietimo ir mokslo ministerija (toliau – ŠMM), Ugdymo plėtotės centru (toliau – UPC), Europos Komisijos atstovybe Lietuvoje (toliau – EKAL), Europos Parlamento informacijos biuru (toliau – EPIB), nevyriausybinė organizacija Eurohouse, Jaunimo reikalų departamentu (toliau – JRD).

Projektu siekiama pagerinti ES ugdymo situaciją Lietuvoje, didinti mokinių ir jaunimo žinias apie ES veikimą bei gebėjimus naudotis ES teikiamomis galimybėmis. „Kurk Lietuvai“ parengtos rekomendacijos taps pagrindu tolesniam URM, ŠMM, EKAL, EPIB, kitų valstybės institucijų ir įstaigų, o taip pat įvairių su ES švietimu dirbančių nevyriausybinių organizacijų ir viešųjų įstaigų tolimesniam bendradarbiavimui.

¹ Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2389544007bf11e79ba1ee3112ade9bc>

1. Reguliarūs koordinaciniai su ES komunikacija dirbančių institucijų susitikimai

Projekto esamos situacijos analizės metu nustatyta, kad bendro tarpinstitucinio komunikavimo ES klausimais modelio šiuo metu Lietuvoje nėra.

Siekiant didesnio visų su ES komunikacija susijusių institucijų įsitraukimo ir tarpusavio bendradarbiavimo dėl bendrų tikslų, siūlytina organizuoti reguliarius koordinacinius susitikimus dėl komunikacijos ir švietimo ES klausimais efektyvinimo. Susitikimų tikslas: aptarti vykstančias veiklas, artimiausius planus bei kartu generuoti idėjas dėl efektyvesnio komunikavimo apie ES moksleiviams.

Remiantis gerąją Suomijos koordinacinio modelio praktika, rekomenduotina Užsienio reikalų ministerijai organizuoti reguliarius koordinacinius susitikimus įtraukiant EKAL, EPIB, ŠMM, Eurohouse ir kitas jaunimo organizacijas pagal poreikį.

Reguliarūs susitikimai padėtų pasiekti efektyvesnio komunikavimo apie ES mokyklose ir plačiajai visuomenei. Didesnis visų institucijų įsitraukimas ir tarpusavio bendradarbiavimas užtikrintų ES klausimų integravimo į mokyklų programas sėkmę.

2. Formalus ir neformalus švietimas

2.1. Tarpdisciplininis integravimas į švietimo ir ugdymo programas

Projekto metu atlikta bendrųjų programų ir vadovėlių analizė ir mokytojų apklausa parodė, kad ES tematikai mokyklose yra skiriama mažai dėmesio. Pastebėta, kad apie ES mokoma per istorijos, geografijos ir pilietinio ugdymo pamokas, bet vadovėliuose pateikiama tik sausa faktinė informacija, o ES temos nėra siejamos su nacionaliniu kontekstu.

Siūlytinas tarpdisciplininis ES klausimų integravimas į visus dalykus. Nerekomenduotina kurti atskiro dalyko, tačiau rekomenduotinas integravimas į įvairius dalykus pagal tematiką. Pavyzdžiui, apie bendrąją rinką ir prekybos politiką galima kalbėti per istorijos, geografijos, pilietinio ugdymo, matematikos, ekonomikos ir užsienio kalbų pamokas, gretinant nacionalines ir europines temas.

Tarpdisciplininis integravimas padėtų pasiekti geresnį moksleivių suvokimą apie tai, kas yra ES ir kaip ji veikia, padidinti domėjimąsi ES aktualijomis, pagerinti gebėjimą susieti ES su realiu gyvenimu.

Atnaujinant ugdymo turinį, ŠMM rekomenduojama į darbo grupes² įtraukti vieną ES ekspertą (potencialiai žmogus iš URM), kuris dalyvautų visame atnaujinimo procese. ŠMM

² Siūloma ES ekspertą įtraukti į socialinio dalyko darbo grupę, o taip pat į kitas grupes pagal poreikį, kuriant dalykų aprašus.

turėtų išlaikyti kontaktą su URM, EKAL ir EPIB, bei aktyviai palaikyti ryšį, kai bus formuojamos darbo grupės. Siūlytina į turinio atnaujinimo procesą įtraukti ir NVO atstovus.

2.2. ES klausimų įtraukimas į egzaminų užduotis

Esamos situacijos analizės metu buvo peržiūrėti pastarųjų kelerių metų istorijos ir geografijos egzaminų klausimai. Pastebėta, kad tiesioginiai klausimai apie ES į egzaminus nebuvo įtraukti, o taip pat egzaminų užduotyse nėra minimas šis žodžių junginys. Nepaisant to, kad klausimai apie ES yra įtraukti į bendrąsias programas, jie yra rečiau aptariami pamokų metu, dėl jų nebuvimo egzaminų užduotyse.

Nacionaliniam egzaminų centrai rekomenduojama įtraukti su ES tematika susijusius klausimų į egzaminus ir dažniau naudoti su Europos Sąjunga susijusių sąvokų. Taip pat rekomenduojama su ES susijusias temas įtraukti į baigiamųjų rašto darbų temas ir užsienio kalbų kalbėjimo įskaitas.

Integravus ES klausimus į bendrąsias programas, tikėtina, kad jiems bus skiriamas didesnis dėmesys mokymosi metu. Tai suteiks galimybę moksleiviams mokykloje gauti daugiau informacijos apie ES ir suvokti šios temos svarbą. ES klausimų integravimas į egzaminus taip pat būtų puikus būdas pamatuoti rezultatus ir vaikų žinias bei šios tematikos suvokimą.

2.3. Kvalifikacijos kėlimo kursai mokytojams/mokytojų tinklo sukūrimas

Remiantis mokytojų apklausos duomenimis, 70 proc. apklaustųjų mano neturintys pakankamai žinių dėstyti apie ES. Su švietimu apie ES dirbančių institucijų teigimu, mokytojų kompetencijos stoka ES klausimais yra viena pagrindinių problemų, trukdančių žinioms apie ES pasiekti moksleivius mokykloje. Yra didelis poreikis organizuoti mokymus mokytojams ES tematika.

EPIB ir EKAL organizuoja mokymus mokytojams ES tematika kelis kartus per metus, tačiau šių veiklų tarpusavyje nekoordinuoja. Šios institucijos turi atskirus mokytojų tinklus, kurių pagalba su jais komunikuoja.

URM, kaip už ES komunikaciją atsakinga institucija, ir ŠMM, kaip už švietimo politiką atsakingą institucija, turėtų glaudžiai bendradarbiauti su EKAL ir EPIB organizuojant mokymus ir plečiant ES tematiką žinančių mokytojų tinklą. Gerųjų užsienio valstybių praktikų analizė parodė, kad reguliarus darbas su mokytojais ir platus mokytojų tinklas visoje šalyje sukuria ilgalaikį efektą ir skatina aktyvesnę mokytojų domėjimąsi europinėmis temomis.

Siekiant įveikti administracinius barjerus, rekomenduojama mokymus mokytojams akredituoti kaip kvalifikacijos kėlimo kursus UPC. Tokiu būdu jie taptų privalomos mokytojų kvalifikacijos kėlimo tvarkos dalimi. Tai palengvintų mokytojų pritraukimą dalyvauti, o taip pat galimybę gauti finansavimą iš savivaldybių švietimo centrų.

Reguliariai vykstantys mokymai mokytojams ir aktyvus mokytojų tinklas padėtų pastatyti žinių apie ES bazę, kuri padėtų mokytojams pamokų metu suteikti mokiniams kokybišką ir aktualią informaciją apie ES, parinkti tinkamus metodus, žinoti kur rasti informacijos ir kaip ją naudoti pamokose.

2.4. Neformalaus švietimo veikėjų įtraukimas ir įgalinimas

2.4.1. Jaunimo koordinatorių ir jaunimo informavimo taškų įtraukimas

Esamos situacijos analizė ir konsultacijos su ekspertais parodė, kad bendrosiose mokymo programose ES klausimams skiriama mažai laiko: pilietiškumo programoje ES temoms aptarti yra skirta viena akademinė valanda per metus. Mokytojų apklausa parodė, kad dėl kompetencijos trūkumo, laiko stokos ir metodinės medžiagos nepakankamumo mokytojai vengia ES temas aptarti pamokose savo iniciatyva. Dėl šių priežasčių jaunų žmonių mokyklose nepasiekia didžioji dalis aktualios informacijos apie ES.

Neformalūs jaunimo informavimo būdai ir ES aspekto įtraukimas į įvairias neformalaus švietimo veiklas ženkliai prisidėtų prie problemos sprendimo.

Bendradarbiaujant URM, SADM ir Jaunimo reikalų departamentui rekomenduojama užtikrinti jaunimo informavimo taškų ir jaunimo reikalų koordinatorių įtraukimą į moksleivių švietimą ES klausimais, pasitelkiant atitinkamas informacines priemones (informacijos rinkinius apie ES, adaptuotus pagal nacionalinį kontekstą), kurios galėtų būti pristatytos į regionus ir naudojamos dirbant su jaunimu.

Taip pat rekomenduojama ES temas įtraukti dirbant su Jaunimo reikalų tarybomis savivaldybėse, į Jaunimo struktūrinį dialogą ir programos „Europe goes local“ veiklas.

Įgyvendinus šias priemones, jaunus žmones regionuose pasiektų daugiau informacijos apie ES ir jos teikiamą naudą. Su ES švietimo tema dirbančioms institucijoms būtų lengviau komunikuoti apie savo veiklas regionuose.

2.4.2. *Jaunimo organizacijų, dirbančių su ES temomis atgaivinimas ir įgalinimas*

Užsienio valstybių pavyzdžiai ir atliktos apklausos atskleidė, kad jaunimo organizacijų veikla komunikuojant ir šviečiant jaunimą apie ES yra viena efektyviausių. Esamos situacijos analizės metu buvo pastebėta, kad kitose ES šalyse aktyviai veikiančios organizacijos Lietuvoje yra neveiksnios.

Vizito į Suomiją metu pastebėta, kad *European Movement* organizacijos veikla neša labai didelę naudą jaunimo švietimui apie ES ir jaunimo įsitraukimui į europines veiklas. Ji vienija tiek jaunimo organizacijas, tiek įvairias verslo įmones ir valstybines institucijas, suburiant visus bendro europinio intereso pagrindu. Skėtinė organizacija *European Movement* veikia skirtingose ES šalyse ir turi atstovybę Briuselyje. Lietuvoje yra įkurta šios organizacijos atstovybė, tačiau ji yra neaktyvi.

Rekomenduojama skatinti nevyriausybinės organizacijų, įskaitant *European movement* Lietuvoje, bendradarbiavimą su valstybinėmis institucijomis efektyviai įsitraukiant į švietimo ES klausimais veiklą. Tikslinga išnaudoti galimybes per projekcinį arba institucinį finansavimą per EKAL, EPIB, URM, ŠMM ar kitų ministerijų bei valstybės institucijų skelbiamus konkursus.

3. Informacija ir komunikacija

3.1. *Atstumo tarp ES ir nacionalinių institucijų ir jaunų žmonių mažinimas*

Esamosios situacijos analizės metu pastebėta, kad valstybinės institucijos Lietuvoje, o taip pat ES institucijos Briuselyje, yra atitolusios nuo piliečių, o ypač jaunų žmonių. Tai mažina jaunų žmonių tikėjimą savo galimybėmis ir motyvaciją dalyvauti valstybės valdyme, o tuo pačiu ir ES procesuose. Valdžios atstovai atrodo nepasiekiami, o institucijos nesusijusios su jauno žmogaus gyvenimu.

3.1.1. Dialogas su užsienio reikalų ministru

Lietuvoje atlikto tyrimo duomenimis, 58 proc. 18-29 metų žmonių nežino kas yra LR Užsienio reikalų ministras.

Siekiant užmegzti ryšį su jaunimu ir paskatinti juos aktyviau dalyvauti Lietuvos ir ES gyvenime, URM rekomenduojama organizuoti Užsienio reikalų ministro dialogą su moksleiviais kartą per metus, Europos dienos proga. Ši veikla jau trejus metus yra

organizuojama Belgijoje ir pasiteisina kaip sėkminga priemonė sudominti jaunas žmones diskutuoti apie ES, o taip pat užmegzti ryšį su valdžios atstovais.

Rekomenduojama šia praktiką taikyti ir Lietuvoje, kadangi dažnesnis aukštą rangą užimančių valstybės pareigūnų bendravimas su jaunais žmonėmis sumažintų atotrūkį tarp šių dviejų grupių, o taip pat, tikėtina, įkvėptų jaunas žmones suvokti, kad jų balsas yra svarbus tiek Lietuvoje, tiek ES.

3.1.2. Edukacinių renginių valstybinėse institucijose organizavimas Europos dienos proga

Analizuojant Europos dienos renginius pastebėta, kad dauguma jų yra pramoginio pobūdžio ir nesuteikia informacinės/edukacinės vertės jaunam žmogui. Europos diena yra kasmet vykstantis renginys, turintis finansavimą ir siūlantis gerą progą plačiau šviesti apie ES.

Siūlytina Europos dienos proga organizuoti edukacinius renginius (diskusijas ir užsiėmimus) ES temomis URM ir kitose ministerijose, įtraukiant įvairias institucijas ir jaunimo organizacijas.

Dalyvaudami edukacinėse veiklose jauni žmonės ne tik aplankytų Lietuvą ES reprezentuojančias institucijas, bet sužinotų kaip jie gali naudotis ES teikiamomis galimybėmis, būti pilietiškesni, į kokių organizacijų veiklą galėtų įsitraukti.

3.1.3. Aktyvinti „Atgal į mokyklą“, įtraukiant įvairias institucijas

Atlikus moksleivių apklausą paaiškėjo, kad kaip vieną patraukliausių būdų mokytis apie ES jie įvardija svečių paskaitas. URM projektas „Atgal į mokyklą“ suteikia galimybę diplomatams ir kitų institucijų atstovams supažindinti moksleivius su ES tematika, mokiniams įdomiu būdu. Nepaisant didelės paklausos ir susidomėjimo iš mokyklų, projektas „Atgal į mokyklą“ nevyksta pilnu pajėgumu dėl norinčių dalyvauti trūkumo. Projekte dalyvauti nėra pajungti ES institucijose ir tarptautinėse organizacijose dirbantys lietuviai. EKAL ir EPIB taip pat organizuoja vizitus į mokyklas, tačiau šios veiklos nėra koordinuojamos tarp institucijų, kas gali lemti vizitų dubliavimąsi.

Užsienio reikalų ministerijai, bendradarbiaujant su kitomis institucijomis, rekomenduotina sukurti platformą, kur lietuviai, tiek su ES klausimais dirbantys Lietuvos institucijose, tiek ES institucijose, tarptautinėse organizacijose ar su ES

tematika susijusiose įmonėse galėtų registruotis ir pareikšti norą kalbėti mokyklose tam tikra tematika. Į projektą įtraukti tarptautinius lietuvių tinklus – Global Lithuanian Leaders, LT Big Brother ir t.t. Šia platforma bendrai galėtų naudotis URM, EKAL ir EPIB.

URM, EKAL ir EPIB yra rekomenduotina koordinuoti tarpusavyje vizitus į mokyklas, siekiant didesnio mokyklų skaičiaus apklankymo ir geresnio moksleivių pasiekiamumo.

3.2. *Interaktyvios pamokos*

Moksleivių ir mokytojų apklausos apie inovatyvų mokymą ES temomis parodė, kad abi grupės tradicines pamokas vertina kaip prasčiausią mokymo apie ES metodą. Moksleiviai pabrėžė, kad norėtų jog pamokų metu būtų naudojamos naujosios technologijos ir pamokos būtų interaktyvesnės.

Siekiant moksleiviams pateikti informaciją inovatyviau ir įdomiau, kaip papildomą mokymo priemonę, siūlytina kurti pamokas ES temomis interaktyvioms lentoms. Lietuvos mokyklose yra jau 4000 interaktyvių lentų, kurių pagalba yra pamokos metu atsiranda galimybė pristatyti informaciją interaktyvesniu, labiau įtraukiančiu būdu. Interaktyvias pamokas galima atsisiųsti iš specialaus puslapio, kuriame galėtų atsirasti atskira skiltis apie ES.

UPC rekomenduojama, sukurti tęsines pamokas, naudojantis jau turima medžiaga ir konsultuojantis dėl turinio su URM, EKAL, EPIB. Tokios pamokos būtų patrauklesnės, labiau įtraukiančios ir sudominančios moksleivius. Tikėtina, kad naudojant interaktyvias pamokas, vaikai sudėtingą informaciją įsisavintų lengviau.

3.3. *Informacijos apie ES įvairiomis temomis susistemimas ir pasiekiamumas*

Atliekant projekto esamos situacijos analizę pastebėta, kad apie ES internete gausu informacijos, tačiau ji nėra susisteminta. Mokytojų apklausos metu, taip pat pastebėta, kad jie dažnai nežino kur ieškoti informacijos besiruošiant pamokoms. Siekiant užtikrinti didesnę mokytojų norą ES klausimus aptarti pamokose, jiems turi būti suteikta galimybė lengvai gauti reikiamą informaciją įvairiausiomis temomis.

URM, EKAL, EPIB, Eurohouse rekomenduojama turimą informaciją apie ES mokytojams, su metodine medžiaga ir nuorodomis, susisteminti ir patalpinti pagal temas UPC svetainėje „Ugdymo sodas“. ES skiltis šiame puslapyje turėtų būti atitinkamai išplėsta. Visos

suinteresuotos šalys turėtų įsipareigoti reguliariai teikti informaciją su naudingomis nuorodomis UPC, kuris nuolat atnaujintų puslapį.

URM siūlytina atnaujinant ir kuriant viešąjį „LINESIS” puslapį, įtraukti skiltį skirtą mokytojams, kur paieškos būdu jie galėtų atrasti įvairius dokumentus ir naujienas su ES susijusiomis temomis. Šiame puslapyje turėtų atsirasti galimybė mokytojams užduoti klausimą ES ekspertui tam tikra tema ir pagilinti ar patikslinti jau turimas žinias.

3.4. *Reguliarios transliacijos „Mokytojo TV” kanale ES temomis*

Atliekant projekto esamos situacijos analizę ir bendraujant su ekspertais pastebėta, kad ne visos prieinamos informacijos sklaidos priemonės yra efektyviai išnaudojamos edukuojant mokytojus. UPC „Mokytojo TV” kanalas yra puiki galimybė be papildomų išlaidų komunikuoti apie ES ir mokymą ES temomis.

URM, EKAL ir EPIB rekomenduotina bendradarbiaujant su kitomis ministerijomis ir institucijomis rengti reguliarias laidas (kartą per ketvirtį) „Mokytojo TV” kanale ES tematika. Siūlytina URM organizuojamų koordinacinių susitikimų metu planuoti laidų grafiką ir temas.

Esant galimybei, siūloma kanalą išnaudoti rengiant tiesiogines transliacijas, kurių metu moksleiviai ir mokytojai galėtų užduoti klausimus.

„Mokytojų TV” kanalo išnaudojimas padėtų platesnei mokytojų auditorijai atnaujinti žinias apie ES įvairiomis temomis, pasiruošti pamokoms ir diskusijomis apie ES aktualijas, taip pat laidų įrašai būtų puiki mokomoji medžiaga pamokų metu. Tikėtina, kad gaudami daugiau medžiagos, naudingos besiruošiant pamokoms, mokytojai turės daugiau motyvacijos ir pasitikėjimo kalbėti ES temomis per pamokas.

3.5. *Įvairesnis žiniasklaidos priemonių panaudojimas*

Projekto tyrimo metu pastebėta, kad ES žiniasklaidoje yra aptariama labai paviršutiniškai, nesugebant temų susieti su nacionaliniu kontekstu. Net tais atvejais, kai aptarinėjamos su ES susijusios temos, jos retai sudomina jauną žmogų.

Siekiant pasiekti daugiau jaunų žmonių ir juos sudominti aktualiomis ES temomis, reikėtų naudotis įvairesnėmis žiniasklaidos priemonėmis. Siūlytina rinktis jauniems žmonėms priimtinausius informacijos kanalus, vienas kurių yra Youtube video platforma. Rekomenduotina rengti informacinę kampaniją apie ES bendradarbiaujant su žymiausiais Lietuvos video tinklaraštininkais, kurie kurtų filmukus apie ES jų kasdieniniame gyvenime ir talpintų Youtube platformoje. Taip pat galėtų būti organizuota

kelionė į Briuselį, kur video tinklaraštininkai aplankytų ES institucijas ir parengtų video reportažus, pasakodami savo patirtis. Ši idėja siūloma remiantis gerąją Suomijos praktika.

Būtų naudinga rengti reguliarius reportažus (video klausimus) ES tematika LRT laidoje „Tūkstantmečio vaikai“, o taip pat parengti specialią laidą ES tematika Europos dienos proga.

Naudojant šias žiniasklaidos priemones, informacija apie ES pasiektų jaunus žmones ir ES tematika būtų pristatyta nauju ir patrauklesniu formatu, garantuojant didesnę pasiekiamumą ir informacijos sklaidą.

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Kontaktai:
Ieva.namaviciute@kurkl.lt
Kristina.belikova@kurkl.lt

